

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІТЧУК ОЛЬГА АНДРІЇВНА

УДК 070:323 (477)

**ФЕНОМЕН ЛІБЕРАЛЬНОГО КОНТЕНТУ
В СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЯХ**

27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора наук із соціальних комунікацій

Запоріжжя – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в ПВНЗ “Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем’янчука”.

Науковий консультант – доктор філологічних наук, професор
ФІНКЛЕР Юрій Едуардович,
ПВНЗ “Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем’янчука”,
професор кафедри реклами і мови ЗМІ.

Офіційні опоненти: доктор наук із соціальних комунікацій, доцент
ГОРОДЕНКО Леся Михайлівна,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри електронних видань і медіадизайну;

доктор історичних наук, професор
КРУПСЬКИЙ Іван Васильович,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
професор кафедри радіомовлення та телебачення;

доктор наук із соціальних комунікацій, професор
ДЕМЧЕНКО Сергій Володимирович,
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара,
завідувач кафедри масової та міжнародної комунікації.

Захист відбудеться “28” грудня 2015 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.127.06 у Класичному приватному університеті, за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 124.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 114.

Автореферат розіслано “27” листопада 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. О. Бессараб

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Проблема створення, функціонування в аудиторному середовищі та впливу на це середовище інформаційного продукту нерозривно пов'язана із соціальним тлом цього функціонування, із суспільним і правовим контекстом медіасередовища, з тими економічними, політичними та правничими нормами, яких повинні дотримуватись у своїй практиці соціальні комунікації в конкретній країні, у конкретному регіоні країни, у конкретній ситуації. Аналізувати будь-які чинники будь-яких функціональних характеристик джерел інформації без урахування ідеологічних та конституціональних течій непродуктивно.

Розвиток “технічних” технологій породжує нові “контентні” технології, широкій аудиторії при цьому, мабуть, байдуже, що саме уособлює відмінність між ними. Дослідникам соціальних комунікацій не до апатії – радше, навпаки: стрімкий розквіт соціально-комунікаційних спроможностей суспільства, джерел інформації, груп споживачів (стратифікованих і технічними, і соціальними, і психологічними чинниками) та окремих людей примушує оперативно реагувати на кожну із ситуацій і фіксувати їх специфічність у суворій відповідності до актуальних на цю мить у суспільстві та соціумі ідеологічних та конституціональних течій.

Соціальні комунікації – це проблемне поле реалій, адже компонент проблемності, втіленої в соціальних комунікаціях, виокремлюється паралельно з розвитком соціальних комунікацій. Проблема в соціальних комунікаціях – це явище, яке сприяє нейтралізації або корекції негативних проявів у інформаційній практиці з її взаємодією із суспільством, зокрема з тими тенденціями, що породжені нерегульованим або недостатньо регульованим розвитком ринкових відносин в інформаційній сфері й надзвичайною комерціалізацією інформаційної діяльності. Виникає ефект носіїв контенту в соціальних комунікаціях як певної конгломерації джерел інформації, присвячених одній проблемі, доступних і цікавих для аудиторії.

Як апріорні для детального аналізу винесено такі положення.

1. Соціальні комунікації – це сфера комунікування, поставлена на комерційні рейки продукування контенту, сфера професійної публічності; соціальні інститути впроваджують соціальні комунікації через технології (за професором В. Різуном). Функціонування соціальних комунікацій – це комплекс носіїв цільового впливу на суспільний порядок (а окремі типи й види соціальних комунікацій та аудиторія є дуже важливими носіями такого впливу) із застосуванням різноманітних прийомів, притаманних інформаційній практиці.

2. Носії контенту в соціальних комунікаціях – це сукупність усіх типів і видів практичної діяльності соціальних комунікацій, пов'язаних зі створенням

та розповсюдженням змісту. До цієї категорії належать мас-медійна, книжкова, рекламна, публіцистична, наукова комунікації, здійснені в межах обігу соціальних комунікацій у поточному та історичному аспектах їх функціонування.

3. Носії ліберального контенту в соціальних комунікаціях – це сукупність усіх типів і видів практичної діяльності соціальних комунікацій, які при створенні та розповсюдженні змісту виходять з положення про те, що індивідуальні свободи людини є базисом демократичного суспільства й соціальних комунікацій як важливого чинника цього суспільства.

Науково-теоретична і практична актуальність дослідження лібералізації контенту в соціальних комунікаціях зумовлена системними змінами у функціонуванні суспільства та індивідумів, що стало наслідком процесів інформаційної глобалізації. Парадоксально, але, попри декілька століть реального розповсюдження в межах світового соціально-комунікаційного середовища – ідеологія лібералізму стоїть, певним чином, осторонь серйозних досліджень у соціальних комунікаціях. Поважний предмет історичних, політологічних та соціологічних розвідок, лібералізм як рушійна сила соціально-комунікаційної практики залишається на маргінесі науки про соціальні комунікації. Цілком незаслужена пасербиця нашої галузі, ліберальна складова частина соціально-комунікаційної практики, саме зараз потребує осмислення в двох украй важливих площинах. Розглянемо їх.

По-перше, адаптація класичних форм, принципів і методів ліберального світосприйняття до новітніх умов функціонування соціальних комунікацій, які за технологією й технікою повідомлення набувають цілковито нетрадиційних форм прояву та передачі контенту. Технологія техніки перетворюється на базу соціального спілкування, яка дає змогу здійснювати обмін текстами, зображеннями, відео, медіа, робити посилання на цікаві, з погляду користувача, носії контенту. Спрощення майданчиків технологій передачі контенту є процесом лібералізації, адже принципове зняття обмежень з технологічних спроможностей отримання будь-якого контенту є небаченим до цього часу кроком до вільного ознайомлення споживачем із контентом того, про що повідомляється, й адаптації цього контенту до особистих світоглядних уподобань споживача. Безперечно, за таких умов відокремлено вивчати контент мас-медіа, літератури, публіцистики, соціальних мереж тощо недоречно, а то й неможливо взагалі, оскільки згадані сучасні майданчики необмежених можливостей ознайомлення аудиторією з інформацією ускладнюють виокремлення певного виду джерела впливу (наприклад, телебачення чи радіо) на споживача без урахування потенцій іншого виду (наприклад, соціальні мережі).

По-друге, наявність спадковості в діяльності ліберальних джерел інформації. Розумна та коректна розвідка спадковості у вивченні великої

проблеми завжди дає зрілий, об'ємний результат, який дасть змогу не лише зосередитись на наявних інформаційних характеристиках, а й врахувати різноманітні контексти, зважити на історичні порівняння, роль персоналій тощо. Крім того, ключовим чинником структурно-змістового аспекту функціонування ліберальних соціальних комунікацій варто вважати власне ефект інформаційної спадковості.

Спадковість приводить до цілком зрозумілої трансформації соціальних комунікацій, а це є еволюцією соціальних комунікацій, позбавленою певних суперечностей та драматизму. Цікаво, що саму трансформацію необхідно пов'язувати зі спадковістю функціонування соціальних комунікацій. Така спадковість забезпечена тим, що протягом певного часу інформаційний обшар, виявляючи докорінні зміни статусу, зовнішніх ознак, тематики, стилістики та лексики, залишався соціальним феноменом. Виникає ефект носіїв соціальної комунікації як точкового, конкретного інформаційного взірця того джерела інформації, яке є доступним і цікавим споживачеві.

Лібералізм фактично набув ознак надбудови над фактологічною чи документальною базою, що підтверджує амбівалентний характер функціонування контенту в межах фактологічного поля різних носіїв інформаційного контенту загалом. У цьому самому руслі розгортаються й процеси керування контентом з огляду на зростання його важливості як засобу впливу на формування громадської думки, як засобу маніпулювання суспільною свідомістю, як вагомого чинника та засобу правового регулювання.

Ліберальний чинник соціальних комунікацій залишається елементом чесності інформаційної практики, фактором поваги аудиторії та довіри до джерела повідомлення. Носії контенту в соціальних комунікаціях через свою здатність зацікавити та задовольняти максимально велику кількість споживачів інформаційного продукту не можуть обмежуватися документальною, фактологічною сухістю. Інтерпретація – ось основа діяльності носіїв ліберального контенту в соціальних комунікаціях, ліберальний контекст функціонування якої (інтерпретації), власне, і перетворює цю ланку соціальної сфери суспільства на очікуваний інтерес десятків мільйонів людей.

Тотальна інформатизація суспільства, розвиток мережі Інтернет створили передумови й стали технологічною основою для якісно нового характеру продукування та розповсюдження інформації, що набуло свого практичного втілення в конвергенції інформаційного продукту. Контекст лібералізації технології інформаційної практики в усіх суспільних сферах дає можливість носіям контенту реалізувати свій високий комунікаційний потенціал, набути винятково важливого статусу в політичних, економічних, військових, ідеологічних протистояннях шляхом широкого використання вільної інтерпретації інформації відповідно до цілей та інтересів замовників (держава, соціальна група, власник тощо).

Тому актуальним є дослідження ліберального підґрунтя у сфері соціальних комунікацій, спрямованого на аналіз та можливий перегляд традиційних технологій функціонування носіїв ліберального контенту в соціальних комунікаціях, насамперед їх українського сегмента. Актуальність дослідження виявляється і в соціально-гносеологічному аспекті ліберального підходу до носіїв контенту в соціальних комунікаціях, що зумовлено збільшенням обсягу та якості знань, інформації при переході від індустріально-технократичного суспільства до суспільства знань, а також зростанням значення інформації у формуванні демократичного, громадянського суспільства в Україні.

Щодо комплексного підходу до українського сегмента соціальних комунікацій періоду другої половини ХІХ – початку ХХ ст., то цей підхід залишає поза дослідницьким полем зору дві популярні парадигми соціальних комунікацій: так звані проект Модерну і проект Постмодерну. Згідно з приписами першого, існують певні загальні онтологічні підстави універсальної єдності речей, людей, подій та повідомлень про них, відтак – універсальні критерії оцінювання та інтерпретацій усього суцього. Соціально-комунікаційний світ при такому розумінні виступає як переданий людині в будь-якій точці часу та простору універсум усіх можливих значень, змістів і настанов людського існування. Соціальні комунікації, відповідно, є локальним виявом загальнозначущих підвалин інформування загалом. Будь-який носій контенту в соціальних комунікаціях виходить з існування принципово відмінних соціально-комунікаційних антологій, які можуть перебувати в безупинному комунікаційному конфлікті, оскільки ґрунтуються в особливих етнонаціональних життєвих світах певних спільнот, поєднаних, насамперед, інформаційними чинниками.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах комплексних науково-дослідних робіт ПВНЗ “Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем’янчука” “Телевізійні жанри” (номер державної реєстрації 0112U005931) та “Журналістська етика” (номер державної реєстрації 0108U008428). Внесок здобувача полягає в дослідженні феномена ліберального контенту в соціальних комунікаціях.

Мета й завдання дослідження. *Мета дослідження* полягає в розкритті ключових чинників функціонування ліберального контенту в соціальних комунікаціях у контексті фіксації та створення ним інформації для публічного обговорення реальної в сучасному й історичному вимірах суспільно-політичної ситуації, що дасть можливість проаналізувати ступінь і можливості її вільної інтерпретації в суспільстві.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

– дослідити теоретико-методологічні засади функціонування ліберальних соціальних комунікацій;

- з’ясувати теоретичні детермінанти соціальних комунікацій як наукового явища;
- виявити закономірності розвитку соціальних комунікацій у структурі демократичного суспільства;
- виокремити ознаки інтерпретаційної природи ліберальних соціальних комунікацій;
- окреслити чинники функціонування носіїв ліберального контенту в соціальних комунікаціях;
- з’ясувати функції ліберального контенту в соціальних комунікаціях;
- встановити співвідношення ліберального контенту в соціальних комунікаціях як чинника просвітництва й запобігання деіндивідуалізації соціальних комунікацій;
- визначити роль суспільного інтересу в структурі ліберального контенту;
- окреслити специфіку ліберального контенту в українському сегменті соціальних комунікацій;
- визначити історичний вимір ліберальних соціальних комунікацій в Україні;
- проаналізувати ліберальні соціальні комунікації як потребу українців;
- виявити функціональні характеристики носіїв ліберального контенту як чинника формування демократичності українського суспільства.

Об’єкт дослідження – ліберальний контент як чинник системи соціальних комунікацій.

Предмет дослідження – носії ліберального контенту в соціальних комунікаціях.

Вибіркові хронологічні межі історичної частини дослідження (матеріал розділу 3) – друга половина XIX – початок XX ст.; в українському сегменті соціальних комунікацій ці хронологічні межі окреслено двома періодами: 1850–1880-і рр. (час гуртування інтелектуальних сил у пошуках найбільш дієвих засобів збереження і піднесення національної самосвідомості) і 1880–1910-і рр. (час поживавленням розвитку ліберальних соціальних комунікацій, введення їх у загальноєвропейський і загальносвітовий комунікаційний простір). Вибір подібних рамок дослідження зумовлено тим, що період другої половини XIX – початку XX т. увійшов у коло наукових досліджень як доба культурно-національного відродження. Світ соціальних комунікацій цього періоду ґрунтується на онтологічних підвалинах і ціннісних засадах носіїв контенту, які є “своїми” для українця та перетворюються на настанови життєбуття людини.

Теоретико-методологічну базу дослідження становлять науково-теоретичні та концептуальні положення, поняттєво-категоріальний апарат праць вітчизняних і зарубіжних авторів з питань функціонування ліберальної інформації в системі соціальних комунікацій. В основу розвідки покладено

аналіз теоретичних опрацювань цієї проблеми, здійснених представниками комунікативістики, соціології, філософії та філології, а також наукові гіпотези здобувача.

Ключовими для аналізу стали наукові здобутки провідних українських і зарубіжних учених, серед яких наукові теорії та концепції, що формують фундаментальні наукові положення із соціальних комунікацій: теорія соціальних комунікацій, теорія масової комунікації, методологія досліджень соціальних комунікацій В. Різуна; теорія соціології соціально-комунікаційної практики, інформаційна теорія та її роль у соціальних комунікаціях В. Іванова; теорія типології видів та засобів масовокомунікаційного впливу на аудиторію С. Квіта; теорія масової комунікації, практика функціонування маніпулятивного контенту та суспільно-політичних повноважень соціальних комунікацій у контексті створення в суспільстві власного іміджу Г. Почепцова; теорія про чотири типи преси Ф. Сіберта, Т. Петерсона й У. Шрамма; теорія трансформації комунікації М. Маклюєна; теорії про постіндустріальне чи інформаційне суспільство Ю. Хаяші, М. Кастелса, У. Дайзарда; функціональна концепція інформації Н. Вінера, К. Шеннона; ідеї до теорії політичних комунікацій Г. Лассуєлла і П. Лазарсфелда; теорія соціології масової комунікації М. Вебера; теорія “третьої хвилі” технологічної революції Е. Тоффлера; теорія конфлікту в соціальній сфері за концепціями Дж. Александера, Ч. Мілза, А. Гоулднера, Г. Ріттцера, Е. Фромма, Д. Тьорнера; теорія державотворчої соціології Б. Кістяківського; інтерпретаторська концепція в теорії конфлікту Т. Парсонса, Р. Коллінза; концепція соціальної рівноваги Л. Козера; теорія неофункціоналізму соціальної структури суспільства як цілісної системи Дж. Александера, Ю. Хабермаса.

В основу роздумів покладено теоретичну спадщину таких науковців: Т. Джефферсона (надавав перевагу суспільній більшості, яка, на відміну від індивідуальних потенцій окремих людей, обов’язково прийме правильне рішення); Д. Мільтона та Д. Мілля (прихильники ліберального світоглядного бачення цілковитої правди в інформаційних джерелах, заснованої на чесних ринкових відносинах); Д. Меррілла (прихильник чи не абсолютної незалежності будь-якого носія в соціальних комунікаціях як єдиної умови інтелектуальної свободи); Д. Локка (автор ідеї суспільного контракту, повного розподілу гілок влади, що впливає на коректність ліберальних соціальних комунікацій).

Дослідження спирається на вагомий внесок українських науковців у розбудову окремих аспектів теорії і практики соціальних комунікацій: В. Здоровеги (інтерпретація в журналістському творі); В. Владимірова (розуміння як соціально-комунікаційна категорія, герменевтика в соціальних комунікаціях); С. Демченка (українська національна модель масової комунікації); В. Шкляра, А. Чічановського (мас-медіа як чинники інтерпретаційно-конфліктних ситуацій); О. Холода (організаційні особливості

соціальних комунікацій); В. Ільганаєвої (теорія, методологія, діяльність у сфері соціальних комунікацій); В. Лизанчука, І. Паримського (діяльність мас-медіа України в контексті втілення в інформаційній практиці національнотворчої ідеї); О. Богуславського, І. Крупського, Н. Сидоренко, Ю. Шаповала (історичні аспекти функціонування українського сегмента носіїв ліберального контенту в соціальних комунікаціях); Б. Потятиника, В. Шевченко, О. Беляєвої, М. Колеснікової, І. Шохіна, А. Сафарової (застосування наукової методології до вирішення завдань прикладного характеру щодо типологічних особливостей електронних мас-медіа, специфіки Інтернет-газет, специфіки застосування елементів оформлення мережевих часописів); З. Партики (соціальна інформатика, комп'ютерна лінгвістика), О. Швидкої (розвиток комунікаційного середовища в умовах інформаційного суспільства); В. Золяк (функціональні характеристики контентної конвергенції засобів масової комунікації); К. Серажим (проблема дискурсу в інформаційній практиці); Н. Зражевської (функціонування медіакультури в соціальних комунікаціях); В. Бездрабко, С. Кулешова, Н. Кушнарєнко, Г. Швецової-Водки (теорія документа як системного об'єкта, його атрибутивно-функціональні характеристики, моделі видової й типологічної класифікації документів); О. Александрова, В. Буряка, М. Василенка, О. Гоян, В. Демченка, В. Качкана, О. Мелещенка, М. Скуленка (фактологічний принцип подання інформації), Є. Ахмадуліна, О. Вартанової, Є. Корнілова, Г. Лазутіної, С. Михайлова, Є. Прохорова (функціонування фактологічної інформації в соціально-комунікаційній практиці).

Методологічну основу дослідження становить поєднання загальнонаукових методів і спеціальних методик та підходів до вивчення закономірностей й особливостей проходження інформаційних процесів та явищ. Так, опрацювання джерельної бази ґрунтувалося на застосуванні аналітико-синтетичного, логічного методів, що допомогло сформулювати систему вихідних теоретичних положень, принципи відбору, аналізу та узагальнення матеріалу дослідження. Використовуючи методологію типологічної та видової сегрегації як методу визначення специфіки сегментації певних реалій, сформульовано типоутворювальні й видоутворювальні ознаки та запропоновано на їх основі класифікаційні схеми таких явищ інформаційної діяльності, як “ліберальний контент”, “носії контенту”, “носії ліберального контенту”.

Наукова новизна одержаних результатів зумовлена комплексним і системним підходом до реалізації завдань щодо дослідження розвитку ліберального контенту в соціальних комунікаціях у контексті розвитку теорії соціальних комунікацій. Цей підхід полягає в науковому обґрунтуванні низки положень, що мають елементи новизни, а саме:

вперше:

– введено в науковий обіг поняття “носії контенту в соціальних комунікаціях” та “носії ліберального контенту в соціальних комунікаціях”;

- виконано дослідження наукового доробку вітчизняних і зарубіжних учених щодо взаємозв'язку між ліберальними та національними цінностями в соціальних комунікаціях;

- виокремлено поняття “ліберальні соціальні комунікації”, “контент у соціальних комунікаціях”, “носії контенту в соціальних комунікаціях” та “носії ліберального контенту в соціальних комунікаціях”;

- розвинуто категоріально-поняттєвий апарат дослідження ліберального контенту в соціальних комунікаціях шляхом введення наукових понять, які конкретизують комунікаційну взаємодію в системі чинників “факт – інформаційний документ – соціальна інформація – соціальні трансформації”, що дає змогу визначити навіть мінімальний обсяг інформації, яка викликає усвідомлення в соціумі необхідності суспільних змін, вияву певної ознаки або їх сукупності щодо зміни суспільної свідомості;

- комплексно розроблено теорію українського сегмента ліберальних соціальних комунікацій, у руслі якої носіїв ліберального контенту в соціальних комунікаціях розглядають як соціально вагомий чинник демократизації суспільства, що реалізується шляхом дотримання позацензурного принципу подання інформації;

- у межах теорії соціальних комунікацій:

- а) визначено атрибутивні й функціональні характеристики ліберальних соціальних комунікацій та носіїв ліберального контенту в соціальних комунікаціях (універсальність поширення, системність подання інформації, асоціативність подання інформації, аналітичність подання інформації, достовірність подання інформації, професійність подання інформації);

- б) розроблено модель класифікації носіїв ліберального контенту в соціальних комунікаціях, яка передбачає поділ контенту за трьома блоками ознак, відповідно до різних характеристик фактів: атрибутивність фактів, функціональність фактів, якість фактів;

- в) окреслено місце ліберальної компоненти в процесі керування інформаційними потоками, в якому зінтегровано ідентифікацію соціальних інтересів окремих впливових осіб чи їх груп, відбір фактів та їх інтерпретацію, формування суспільного інтересу громади;

- визначено чинники реалізації ліберального принципу подання інформації носіями контенту в умовах системної трансформації соціальних комунікацій, що породжуються впливом технологічного та економічного середовища;

- виявлено багаторівневий і багатофункціональний характер ліберального підходу до контенту, що має безпосередній вияв у трансформації контенту на інформаційному (дигіталізація контенту) і комунікаційному (зближення різноманітних носіїв інформаційної культури, поява спільних для різних каналів передавання повідомлень контентних продуктів) рівнях.

Комунікаційний чинник лібералізації виявляється в передаванні функцій від одних носіїв контенту до інших та в можливості отримувати будь-які контенту; лібералізм соціальних комунікацій виявляється у використанні для цього будь-яких каналів, що приводить до народження нових інтегрованих носіїв ліберального контенту;

– обґрунтовано інтегровану ліберальну модель соціальних трансформацій, яка передбачає діалектичну взаємодію соціальної пам'яті, інформаційного простору, соціального ідеалу; ця модель уособлює систему впливу глибоко інтегрованих соціальних процесів та явищ на характер, перебіг і наслідки соціальної практики; усе це разом має безпосередній вплив на найрізноманітніші чинники, що становлять усю сукупність інтелектуальної спадщини;

– доведено необхідність використання синергетичного підходу до визначення ролі та місця носіїв ліберального контенту в соціальних комунікаціях у такій складній відкритій системі, як соціальні трансформації. Саме такий ліберальний підхід, що сповідує принципи цілісності світу, спільності закономірностей розвитку всіх рівнів матеріальної та духовної організації, нелінійності (багатоваріантності, альтернативності) і незворотності, глибинного взаємозв'язку цілого та часткового, хаосу й порядку, випадковості та необхідності, забезпечує системний, усебічний принцип аналізу соціально-комунікаційної практики;

– встановлено входження процесу керування інформаційними потоками в загальну стратегію керування контентом колективного користування як антидії лібералізму в соціальних комунікаціях, що реалізується в інформаційній діяльності та ґрунтується на розробленні й запровадженні політики, процедур і методики виробництва та розповсюдження контенту й узгоджується з вимогами інформаційного середовища, яке формує сукупність технічних і програмних засобів збереження, опрацювання й передавання інформації, а також політичні, економічні, культурні умови реалізації процесів інформатизації; керування контентом реалізується в наданні мультимедійної телекомунікаційної послуги, яка дає змогу користувачеві посилати та отримувати будь-яку форму інформації, взаємозамінну за бажанням;

– усебічно проаналізовано основні етапи та принципи становлення й цільового функціонування носіїв ліберального контенту в українському сегменті соціальних комунікацій як потужного чинника розвитку Української держави та української нації в контексті загальносвітових тенденцій і трендів розвою ліберальних соціальних комунікацій;

удосконалено:

– теорію функціональності використання факту в інформаційному просторі в контексті функціонування ліберальної практики, зокрема, контентну специфіку реалізації потенціалу лібералізму соціальних комунікацій; лібералізм

використовується як доказ, який відрізняється неабияким ступенем повноти й логізованості аргументів, фактологічністю та оціннічністю компонентів контенту, які передають сутність проблемної ситуації й висвітлюють авторську позицію та аргументацію з проблеми. Ліберальний сенс соціальних комунікацій формує специфічну рису функціонування носія ліберального контенту – особистісну оцінність, доказовий монолог автора, який (монолог) ґрунтується на фундаменті особистого сприйняття реалій;

набули подальшого розвитку:

– об’єктна й предметна сфери соціальних комунікацій як фактологічна та особистісно-інтерпретаційна характеристики носіїв контенту.

Практичне значення одержаних результатів полягає у використанні систематизованих положень, гіпотез, наукової інтерпретації та висновків дисертації для написання підручників і навчальних посібників, фахових довідників, курсів лекцій професійно орієнтованих навчальних дисциплін з журналістики та інших спеціальностей соціально-комунікаційного циклу; у розробленні освітньо-кваліфікаційної та освітньо-професійної характеристик, навчальних планів зі спеціальностей соціально-комунікаційного циклу. Основні положення дослідження використовують у процесі науково-методичного опрацювання матеріалів навчальних дисциплін “Теорія соціальних комунікацій”, “Теорія журналістики”, “Масова інформація”, “Теорія тексту і твору” у ПВНЗ “Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем’янука” (довідка № 031/115 від 31.08.2015 р.).

Результати дослідження можуть бути використані під час розроблення теоретичних підходів до ліберальних соціальних комунікацій; наукового осмислення теорії ліберального чинника функціонування носіїв контенту в соціальних комунікаціях в умовах сучасного та історичного аспектів комунікаційної трансформації суспільства; розроблення типології носіїв ліберального контенту за принципом виявлення первинного та базового характеру факту і можливості його вільної інтерпретації; реалізації інтерпретаційних ресурсів носіїв ліберального контенту в соціальних комунікаціях за умови, що цей контент формує в сукупності носіїв специфічну рису лібералізму – вільну особистісну соціальну оцінку.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є одноосібно виконаною науковою працею. Усі ключові ідеї, положення, що розкривають наукову новизну, висновки та результати дослідження отримані та сформульовані автором самостійно.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження доповідалися й обговорювалися на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях і симпозіумі, а саме: Міжнародній науковій конференції “Сучасна новинна журналістика: тенденції розвитку, форми подання, суспільний резонанс” (м. Львів, 2012 р.), П’ятій Міжнародній науково-практичній

конференції “Прикладні соціально-комунікаційні технології” (м. Київ, 2012 р.), Міжнародній науковій Інтернет-конференції “Медіакартини світу: структура, семіотика, канали трансляції” (м. Бердянськ, 2013 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Зв’язки з громадськістю у формуванні інформаційного простору: глобальне і національне” (м. Маріуполь, 2013 р.), Другій Міжнародній науковій конференції “Розвиток науки у XXI столітті” – 2 International Scientific Conference “Development of scientific thought in the 21st century: problems and perspectives” (Латвія, м. Рига, 2013 р.), Міжнародній науково-практичній конференції з соціології “Варіації модерну та модернізації: український соціум в контексті глобальних процесів” (м. Київ, 2013 р.), IV Міжнародній конференції “Прикладні соціально-комунікаційні технології” (м. Київ, 2013 р.), IV Міжнародному симпозиумі “Світ соціальних комунікацій” (м. Київ, 2013 р.), XX Міжнародній науково-практичній конференції з питань мовної політики в Україні, проблем функціонування і розвитку української мови “Мова. Суспільство. Журналістика” (м. Київ, 2014 р.); Міжнародній науковій конференції “Українські медіа в європейському інформаційно-комунікаційному просторі: історія, стан, перспективи” (м. Ужгород, 2014 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Соціальні комунікації в інтеркультурному просторі: міжконтинентальний діалог інтелектуалів” (м. Київ, 2014 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю “Модернізація соціогуманітарного простору: історичний досвід, виклики та перспективи” (м. Житомир, 2015 р.), VI Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих науковців “Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи” (м. Луцьк, 2015 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених “Сучасні виклики для соціально значущої медіа діяльності” (м. Київ, 2015 р.), XXI Міжнародній науково-практичній конференції з проблем функціонування і розвитку української мови “Мова. Суспільство. Журналістика” (м. Київ, 2015 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції “Український соціум та медіа: динаміка взаємодії (2010–2015 рр.)” (м. Київ, 2015 р.).

Публікації. Основні результати дисертації викладено в 27 друкованих працях, з яких: 1 – монографія, 16 – статті в наукових фахових виданнях України, 5 – статті в зарубіжних виданнях, 3 – статті в інших наукових виданнях, 2 – матеріали конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять 14 підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації – 437 сторінок. Список використаних джерел містить 798 позицій і займає 86 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми; вказано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету та завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження; викладено наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; подано відомості про публікації, структуру та обсяг дисертації.

У *першому розділі* – **“Теоретико-методологічні засади функціонування ліберальних соціальних комунікацій”** – проаналізовано основні чинники соціальних комунікацій, ліберальний контекст функціонування соціальних комунікацій, семантичний та інтерпретаційний чинники ліберальних соціальних комунікацій.

У *підрозділі 1.1 “Теоретичні детермінанти соціальних комунікацій як наукового явища”* зроблено спробу детально структурувати існуючі теорії соціальних комунікацій. Сучасні науковці намагаються довести, що розглядати процес аудиторної детермінації носіїв контенту в соціальних комунікаціях потрібно з позицій об'єктивної дійсності, оскільки людина, яка пізнає світ та діє, є активною, творить і середовище, і саму себе. При цьому соціальні комунікації як особливий аспект соціального життя є яскравим предметом та засобом активності людей, соціальні комунікації відображають характер і рівень практичної діяльності аудиторії. Соціальні комунікації – це результат діяльності суб'єкта та процес збереження створеного виробництва, розповсюдження, використання інформації. Соціально-комунікаційні властивості особистості й соціуму – об'єкти, що постійно та взаємно розвиваються, творять, збагачуються.

Наголошено, що соціальні комунікації є невід'ємними від особистості – суб'єкта комунікацій, який сформувався під впливом об'єктивного світу в процесі діяльності та спілкування. Комунікаційно-особистісні якості є результатом декодування реального світу, засвоєння аудиторією норм, цінностей, ідеалів, адаптації до звичних для соціуму прийомів та навичок пізнавальної діяльності. Суб'єктом соціальних комунікацій можуть виступати соціальні монадології різноманітних рівнів: суспільство загалом, професійний прошарок, соціально-професійна група, мала контактна група. Сучасні соціальні комунікації – це якісна характеристика, перш за все, життєдіяльності людини в галузі отримання, передачі, збереження та використання інформації, де контентним пріоритетом повинні бути загальнолюдські духовні цінності.

У *підрозділі 1.2 “Соціальні комунікації в структурі демократичної парадигми”* розглянуто аспекти демократичності соціальних комунікацій. Підкреслено, що природа ліберальних соціальних комунікацій має дуалістичне підґрунтя. Носії контенту в соціальних комунікаціях повинні бути незалежними від політиків, або, навпаки, їх роль повинна полягати у впливі на реальність,

змушуючи надати суспільству інше, особливе тлумачення реалій. Маємо справу із зіткненням двох бачень соціальних комунікацій: ідеалістичного та класичного, академічного. У позадемократичному контексті носії контенту в соціальних комунікаціях не прагнуть створити хоча б ілюзію розвитку, вони слідуєть доволі консервативним традиціям задовольняти ледачу більшість аудиторії. Демократичний характер носіїв контенту в соціальних комунікаціях – це стимул до широкого дискурсу, який обертається навколо теми, даючи змогу уникнути однобічності, що можна вважати функціонуванням носіїв контенту в межах громадянського суспільства.

Зроблено висновок про те, що громадянське призначення носіїв контенту в соціальних комунікаціях значною мірою реалізує основні функції носіїв контенту: інформація, контроль, освіта – усе це вписується в маркери соціальної відповідальності носіїв контенту в соціальних комунікаціях та соціальної відповідальності аудиторії. Соціальні комунікації покликані вирішувати цілу низку суспільних проблем, але й аудиторія має відповідально ставитись до діяльності носіїв контенту в соціальних комунікаціях.

Коректна активність цих носіїв у поєднанні з відповідним споживанням медіапродукту створює таку модель соціальних комунікацій, яка дає змогу говорити про громадянське суспільство, що має всі шанси відбутись. Подібна модель дає можливість для публічних презентацій інших великих галузей суспільної активності і влади, і громадян, адже саме така модель функціонування носіїв контенту в соціальних комунікаціях породжує відносини, пов'язані зі світом інформації та різними формами суспільної активності.

У підрозділі 1.3 *“Ліберальний контекст функціонування соціальних комунікацій”* зазначено, що класичним видається бачення лібералізму Діном Расселом: це – антонім для терміна “авторитарний” і означає “той, хто відкидає ідею використання насильства чи загрози насильства – легального чи нелегального – для того, щоб нав'язати свою волю або точку зору світові”. Втім, на думку багатьох дослідників, жодної приналежності до сучасних проблем свободи і детермінізму в суспільно-політичному та соціально-комунікаційному житті первісний контекст феномена лібералізму не має. У первісному сенсі лібералізм захищав принцип свободи волі – навіть перше використання слова “лібертаріанство” в 1789 р. в тексті філософського “Есею” Уїльяма Белшема означало свободу бути на свободі, а не сидіти у в'язниці.

У контексті “захисту свободи від в'язниці” і як синонім анархістських порядків – але, звісно ж, в умовах, далеких від мейнстріму сучасних лібералів, – у другій половині XIX ст. почав функціонувати термін “комунізм”: у розпалі була французька, німецька та російська анархії. Французький письменник Жозеф Дежак у 1857 р. запропонував специфічний ліберальний неологістичний винахід – анархолібералізм. Сучасний лібералізм, на відміну від

фундаментальних засад лібералізму класичного, часто називають безкомпромісною технологією невтручання. М. Фрідман при цьому вважає, що безкомпромісність ця є відносною, адже від “вільного ринку” докапіталістичних часів утилітарність підходів до свободи змінилась, мислення прокапіталістичної мотивації набуває широкої ваги. Наголошено на тому, що носії ліберального контенту в соціальних комунікаціях є плюралістичними, дають можливість висловлювати різні думки й відповідати на критику. Ця модель демократичного представництва передбачає, що окремі представники аудиторії та аудиторні спільноти повинні мати право на використання носіїв контенту в соціальних комунікаціях у власних інтересах.

У підрозділі 1.4 *“Семантичні детермінанти ліберального контенту як наукового явища”* запропоновано розглядати комунікаційний лібералізм як базис переконання в тому, що мас-медіа, які домінують на ринку ідей, торжествують і над аудиторією. Медіа працюють для суспільства, а не проти нього, а свобода слова – основна ідея лібералізму. Річ у тім, що ліберальні мас-медіа, виконуючи функції нагляду над владою, разом з тим толерують владу, стимулюючи активну громадську інформаційну систему. Ліберальна доктрина заснована на різноманітності мас-медіа – це головний чинник оцінювання засобів масової інформації. Це означає, що ЗМІ віддзеркалюють структуру різних соціальних і економічних тенденцій і, пропонуючи аналогічні можливості доступу до медіа так званих “соціальних меншин”, є форумом для представлення різних позицій, для забезпечення контенту, який відображає потреби різних аудиторій.

Наголошено на тому, що мас-медіа передбачають задоволення потреб аудиторії, але це вимагає фінансування. Громадські мас-медіа не орієнтуються на задоволення потреб, не перетворюючи аудиторію на “клієнтів”. Ідеться про те, що ліберальний контент у соціальних комунікаціях спирається на принцип якості – це стосується як поточної інформації, так і загальної спрямованості конкретного мас-медіа, такої спрямованості, яка представляє повну, об’єктивну, збалансовану й поглиблену картину реальності. Ліберальний контент має повагу до життя приватної людини, до приватної власності кожної людини, а отже, до людської гідності. Принципово українці живуть у демократичній державі, де є відносний вільний ринок, відчутна міжнародна підтримка. Українці, як мужні люди, зуміли пережити десять років трансформації, переживають окупацію та війну й покірливо терплять чергові реформи. Це серйозна жертвовність, яку Україна й українці покладають, прагнучі об’єднаної Європи, мріючи про величезні перетворення.

У підрозділі 1.5 *“Інтерпретаційна природа ліберальних соціальних комунікацій”* розглянуто інтерпретацію як складну категорію комунікативістики. Під впливом веберівської багатофакторності вільний інтерпретаційний чинник функціонування носіїв контенту в соціальних

комунікаціях деідеологізувався та набув рис прикладного, аналітичного явища. Ліберальний підхід в інтерпретаційному пізнанні дав змогу висвітлити, зрозуміти й запропонувати вирішення багатьох проблем соціального життя. Застосування ліберального підходу до будь-якого соціального явища підкреслить плідність цього підходу, оскільки він враховує важливість вільної інтерпретації соціальних проблем, суперечливості інтересів соціальних груп та інститутів. Ліберальна практика не заперечує того факту, що від часів класичного, лівацького тлумачення конфліктного наповнення соціальних систем наука відкоригувала своє бачення конфліктів. На зміну революційним доктринам прийшли помірковані ідеї бачення та тлумачення конфліктних ситуацій.

Щодо вільних інтерпретацій новин, то було подолано так званий індивідуальний бар'єр – із часом ліберальна теорія зосередилась на вивченні інтерпретацій соціальних проблем, суспільна важливість яких могла привернути увагу не лише окремих індивідів чи цілих суспільних верств, але й соціальних інституцій, нації, держави. Соціальна сутність лібералізму дуже тісно пов'язана з його функціональністю, а остання ґрунтується на можливості вільної інтерпретації подій. В основі соціального підходу до інтерпретаційної природи конфлікту лежить принцип соціальних суперечностей (формалізація та систематизація подій, соціальна динаміка, яка порушує рівновагу подій і явищ у суспільствах тощо), який і знаходить своє віддзеркалення в практиці інтерпретацій. Щодо структурного підходу до соціальних аспектів лібералізму, то варто наголосити на тому, що сучасні соціальні науки оперують двома баченнями розуміння природи цих соціальних феноменів.

У *другому розділі* – **“Чинники функціонування носіїв ліберального контенту в соціальних комунікаціях”** – проаналізовано основні функції ліберального контенту, ліберальні традиції соціальних комунікацій, ліберальний контент як чинник просвітництва та запобігання деіндивідуалізації соціальних комунікацій і суспільного інтересу в структурі ліберального контенту.

У *підрозділі 2.1 “Основні функції ліберального контенту”* наголошено на тому, що носії контенту в соціальних комунікаціях віддавна є відповідальними за виконання певних соціальних функцій. Деякі із цих носіїв мають більш тривалий “стаж” (а тому й досвід дотримання певних стандартів), ніж інші, а решта неодноразово змінювали власну політику протягом навіть нетривалого часу. Втім, навіть за будь-яких поточних умов носії контенту в соціальних комунікаціях принципово обмежують себе виконаннями тих функцій, які окреслив Тед Петерсон: громадське просвітництво, обслуговування політичної системи, захист цивільних свобод, отримання прибутку, подача розваг.

Сьогодні традиційна ліберальна теорія преси, ґрунтуючись на теоретичних припущеннях класиків комунікативістики, модифікована

адаптацією основних своїх цінностей під реалії конвергентності, залишається потужним чинником формування політики в соціальних комунікаціях, є втіленням свободи висловлювань як ідентифікації “природного права на слово”. Ліберальний сегмент соціальних комунікацій має істотне значення для підтримки індивідуального світобачення, свободи преси. Ліберальні соціальні комунікації є обов’язковою передумовою ліберального суспільства, вільної людини, правових процесів, що здійснюються в суспільстві, вільного обміну думок і відкритого ринку ідей та думок. Ліберальний контент у соціальних комунікаціях породжує сильну віру в раціональність та сутність моральності в переконаннях власних ідей; це нині – апеляція до трансцендентної вартості контенту, принципів корисності вторинного, допоміжного статусу істин. Ліберальний контент у соціальних комунікаціях є проявом раціональності, моральності кожного з представників аудиторії в специфічному конкурсі між правдою й брехнею, реаліями та інтерпретацією, власним досвідом аудиторії й нав’язуванням асоціацій. Ліберальний контент у соціальних комунікаціях є проявом того, що свобода полягає в пізнанні істини й життя через центри відомостей, а ліберальна теорія загалом є світом індивідуальностей.

У підрозділі 2.2 “Ліберальні традиції соціальних комунікацій” запропоновано соціально-комунікаційну діяльність розглядати як цілісне та цільове явище, яке сприймається не у вигляді статичного, випадкового й безособистісного результату функціонування будь-яких носіїв контенту, а як система, зумовлена конкретними завданнями, функціями та метою, і яка формується та функціонує в суспільстві. У цьому й полягає явище соціально-комунікаційної традиції підходів до діяльності соціальних комунікацій, принаймні саме тому стає зрозумілим контекст мети конкретного носія, а потім уже – змісту й форми діяльності.

Феномен соціальних комунікацій визначено як сукупність надбання всієї комунікаційної спадщини за конкретний хронологічний період на конкретній території для конкретно визначеної аудиторії. Історія соціальних комунікацій – універсальне інформаційне джерело, яке може бути використане при здійсненні наукових досліджень у різноманітних галузях знань. Актуальні традиції вивчення феноменів у соціальних комунікаціях настільки тісно взаємодіють між собою, їхні проблеми настільки переплетені, що розділити їх можна лише відносно. І все ж застосування будь-якого методу вивчення діяльності цього феномена апіорі передбачає органічний взаємозв’язок, взаємозалежність усіх без винятку елементів системи масової комунікації, розуміння внутрішньої детермінації кожного із цих елементів. У контексті обраної для аналізу проблеми феномена ліберального контенту в соціальних комунікаціях, тонкощі питання типологічного наповнення соціальних комунікацій не становлять інтересу, а тому прийнято, що функціонування соціальних комунікацій – це, власне, і є комплекс носіїв цільового впливу на суспільний порядок (окремі

типи й види соціальних комунікацій, а також аудиторія соціальних комунікацій є дуже важливими споживачами такого впливу) із застосуванням різноманітних прийомів, які притаманні соціально-комунікаційній практиці.

У підрозділі 2.3 *“Ліберальний контент у соціальних комунікаціях як чинник просвітництва”* наголошено на тому, що за умови свободи людини загальний тезаурус її знань дає змогу не лише вільно обговорювати все, що відомо людині, щоби сформувати певні думки на основі знань цієї людини та фактичних реалій, не лише висловлювати свою думку вільно, а й створювати конкуренцію знань і переконань на ринку раціонального дискурсу. Це в кінцевому результаті допоможе позбутись невігластва й забобонів, дати можливість людям формувати свою поведінку в її конформізмі з фундаментальною інваріантністю, розуміти закони природи і, зокрема, закони свободи. Уся ліберальна теорія соціальних комунікацій ґрунтується на цій оптимістичній метафізичній концепції процесу виявлення та використання правди. Класики лібералізму часто згадують феномен *“постійності процесу правди”*. При цьому остання характеристика обов'язково повинна бути узгодженою з феноменом права, адже сфера соціально-комунікаційної публічності означає апріорі й сферу відповідальності носіїв контенту. Оскільки думки людей неминуче диференційовані, кожна людина повинна мати дозвіл на заклик врахувати її власну думку, якщо процедура заклику узгоджується з правом, зокрема, правом іншої людини до заклику поважати думку тієї людини. Від цієї взаємної терпимості та порівняння різноманітності думок і з'являються загальноприйняті правила лібералізму.

У підрозділі 2.4 *“Ліберальний контент як чинник запобігання деіндивідуалізації соціальних комунікацій”* соціальні комунікації проаналізовано з погляду ключового чинника концентрації найбільш важливих проблем поточного життя суспільства. Тоталітарне, поза правовим полем, управління соціальними комунікаціями як системою, що здійснюється за допомогою недемократичних методів, має місце в багатьох суспільствах. При цьому небезпека підсилюється, якщо некомпетентність та суб'єктивізм (останній виникає, як правило, внаслідок саме некомпетентності, отже, коло проблем замикається) перетворюються з особистісних якостей владних керівників на відповідний механізм управління соціальними комунікаціями.

Деіндивідуалізація соціальних комунікацій пов'язана, насамперед, з порушенням глибинного чинника демократичної влади – автономією соціальних комунікацій. Право на відкрите ставлення до себе будь-якого представника суспільства, яке артикулюється, здебільшого, через соціальні комунікації, – не просто атрибут демократичності суспільства, а й свідчення демократичного розвитку самих соціальних комунікацій. Тому деіндивідуалізація соціальних комунікацій є беззаперечною ознакою недемократичності суспільства. Відкритість соціальних комунікацій – питання

природи суспільства, його характеру. Деіндивідуалізація соціальних комунікацій тому й уособлює показник принципів суспільно-політичного правління, перетворення управлінських чинників на закриту комунікаційну субстанцію, яка працює у формі тиску, на певний клан, який за формою працює на суспільство, але за змістом використовує надані йому цим суспільством повноваження у власних інтересах.

У підрозділі 2.5 “Суспільний інтерес у структурі ліберального контенту” охарактеризовано феномен суспільного інтересу, який зумовлений соціальними, політичними та комунікаційними відносинами й може бути цілком залежним від тих перетворень, які відбуваються в суспільстві, однак розмитість самого терміну “суспільний інтерес” унеможлиблює розуміння цього явища. Поняття “суспільний інтерес” невловимий і нестійкий. Спочатку визначення “інтерес громадськості” (тобто соціальний інтерес) контрастує зі статусом “приватного інтересу” або “інтересів окремих осіб”. Ліберальні концепції та розвиток у межах цих концепцій індивідуальних прав на реалізацію власного інтересу припинили бути простою похідною всіх спектрів приватних інтересів, адже саме ліберальна платформа розвитку суспільних відносин приводить до переконання, що “мій інтерес” цілковито може бути віддаленим від будь-яких інших інтересів.

Втім, лібералізм не виключає інтереси окремих осіб з орбіти суспільних інтересів, він лише підкреслює суспільний інтерес як чинник цілковитого впровадження прав і свобод усіх представників суспільства. На цьому тлі спроба зрозуміти аксіологічну сутність пріоритету інтересів публічності та пріоритету прав і свобод особистості обов’язково приведе до необхідності зрозуміти комунікаційне тло, на якому відбувається здобуття приватним інтересом свого права не залежати від інтересу суспільного.

У третьому розділі – “Ліберальний контент в українському сегменті соціальних комунікацій” – проаналізовано історичний вимір ліберальних соціальних комунікацій в Україні, ліберальні соціальні комунікації як потреби українців, носіїв ліберального контенту як чинника формування демократичності українського суспільства, національно-ліберальної характеристики сучасних соціальних комунікацій в Україні.

У підрозділі 3.1 “Історичний вимір ліберальних соціальних комунікацій в Україні” подано узагальнену характеристику дослідженням інформаційних процесів, у тому числі в історичному контексті. Подібні дослідження дедалі частіше проводять у межах комунікативістики – науки, дослідницьким інтересом якої є не роз’єднані предмет та суб’єкт сприйняття реалій або людської діяльності аудиторією носіїв контенту, а процес їхнього взаємовпливу; у контексті титульної проблеми цей процес бачиться на прикладі виникнення та розповсюдження носіїв ліберального контенту в українському сегменті соціальних комунікацій кінця XIX – початку XX ст. Період кінця XIX

– початку ХХ ст. вже увійшов у коло наукових досліджень як доба культурно-національного відродження. А, отже, попри розмаїття розумінь і визначень соціальних комунікацій як чинника людського буття, головними є підходи до них як до універсалу сенсів людського буття, до обширу життєвого світу людини, до поєднання соціально-індивідуального минулого, сучасного й майбутнього в річищі традиції та новації.

У підрозділі 3.2 *“Ліберальні соціальні комунікації як потреба українців”* розглянуто цілісну концепцію історії розвитку носіїв контенту в українському сегменті соціальних комунікацій, при цьому особливу увагу приділено потребі об’єктивного вивчення цієї історії без замовчування багатьох фактів. Адже саме в історії соціальних комунікацій є ще багато недосліджених аспектів, у тому числі в царині функціонування носіїв контенту. Носії контенту, попри глобальну інформатизацію сьогоденного суспільства, залишаються специфічним способом формування особистості, що визначено самою природою соціальних комунікацій, яка втілює в собі всі досягнення їхнього функціонування на кожному етапі історичного розвитку соціальних комунікацій. Відмінною особливістю соціально-комунікаційної діяльності, порівняно з іншими гуманітарними чинниками формування свідомості аудиторії, є те, що вона дає можливість продуктивно використовувати накопичені людством інформаційні ресурси, з одного боку, зберігаючи їх, а з другого – у потрібний момент дозволяючи їх аналізувати, даючи до них доступ.

На початку ХХ ст. носії ліберального контенту в українському сегменті соціальних комунікацій не лише продовжували розвивати народні, демократичні традиції попереднього періоду функціонування, а й перебували в активному пошуку нових форм використання досягнень інших технологій доведення контенту. Соціальні комунікації – як і інформаційний процес загалом – це постійне самооновлення, вироблення нових форм, засобів задоволення інтересів і потреб аудиторії, залежно від конкретної соціально-економічної ситуації та з урахуванням регіональних особливостей. Соціальні комунікації як явище – це загальне надбання комунікаційної життєдіяльності людей. Але безпосередніми творцями цінностей контенту є особистості, адже кінцевий соціально-комунікаційний продукт може створити виключно індивідуум, і лише згодом цей продукт стає надбанням людства. Тому особистість – та рушійна сила, яка творить колективний соціально-комунікаційний процес.

У підрозділі 3.3 *“Носії ліберального контенту як чинник формування демократичності українського суспільства”* актуалізовано проблему процесів національно-культурного оновлення в будь-якому демократично розвинутому суспільстві; ці процеси неможливі без зростання інтересу до власної історії. Адже повноцінне вивчення та відтворення в наукових розвідках ключових моментів вітчизняної історії завжди посідатиме одне з провідних місць у

системі розвитку цивілізованого інформаційного суспільства та формуванні національної свідомості його громадян. До того ж, ні економічний, ні соціальний прогрес не матимуть дієвої сили, якщо не живитимуться прогресом духовним, що спирається на самотність народу, вироблену історично.

Носії контенту були і є важливим чинником надбання соціальних комунікацій загалом. Сама поява писемності, а згодом і книги стала одним із поворотних моментів в історії світового соціуму, адже виникла можливість передавати з покоління в покоління накопичені знання й досвід. Загальновідомо, що з появою книгодрукування інтелектуальна продукція набула масового статусу та з неймовірною силою вплинула на розвиток науки, освіти, культури й інших сфер людської діяльності. Сьогодні соціальні комунікації є синтезом духовної культури та мистецтва слова, продуктом духовної культури й духовного виробництва, матеріальної культури та матеріального виробництва.

У підрозділі 3.4 *“Національно-ліберальна характеристика сучасних соціальних комунікацій в Україні”* підкреслено, що вкрай цікавим і затребуваним у сучасному українському суспільстві, зокрема, слід визнати націонал-лібералізм. Після окупації путінською Росією Криму і розв’язування нею війни на Донбасі національно-ліберальний вектор українських носіїв контенту в соціальних комунікаціях став особливо відчутним. Ідеться про співвідношення феноменів “латентності інформаційної ситуації” та “створення груп тиску”. Націонал-лібералізм призводить до того, що соціальні комунікації перетворюються на групи тиску, характерною особливістю яких є не лише ситуативність у процесі функціонування. Широкий спектр контенту дає змогу носіям контенту в соціальних комунікаціях як групам тиску утворюватись спонтанно, навіть на один день, попри те, що вони можуть перебувати на різних спектрах контентних інтерпретацій подій.

ВИСНОВКИ

Сучасна практика функціонування соціальних комунікацій передбачає серйозне опрацювання контенту повідомлень, які мають обіг у межах соціальних комунікацій. Носії контенту, функціонуючи в конкретних суспільно-політичних умовах, мають чіткі повноваження передачі інформації. Втім, зрозуміло, що соціальні комунікації не є самостійним гравцем у політичних системах суспільств. Заручниця політичних течій, практика функціонування соціальних комунікацій безпосередньо залежить від ідеології, що панує в суспільстві. Реалізація мети дослідження й виконання поставлених завдань є підставою для загальних висновків дослідження.

1. Існує декілька підходів до інтерпретації поняття соціальних комунікацій. Якщо проаналізувати основні з них, то можна виділити два

альтернативних, для яких спільним є те, що соціальні комунікації визначають як особливий вид масової комунікації. Але семантична наповненість цього феномена буде достатньо різноманітною. Деякі вчені вважають, що такий тип комунікацій має історично глибинні коріння. Говорячи про витoki соціальних комунікацій, необхідно виходити з перших форм отримання, передачі, закріплення, збереження та використання інформації в тому вигляді, в якому вона існує на початку XXI ст., детермінованого безпрецедентним розвитком інформаційних технологій, про які наші попередники ще в середині XX ст. могли мріяти в найсміливіших фантазіях.

Суб'єктом соціальних комунікацій можуть виступати соціальні монадології різноманітних рівнів, стратифікацію яких стисло можна схарактеризувати так: суспільство загалом; професійний прошарок; соціально-професійна група; мала контактна група. Сучасні соціальні комунікації – це якісна характеристика, перш за все, життєдіяльності людини в галузі отримання, передачі, збереження та використання інформації, де контентним пріоритетом повинні бути загальнолюдські духовні цінності.

2. Класичні соціальні комунікації забезпечуються правилами функціонування професійних носіїв контенту. Носії контенту в соціальних комунікаціях стали об'єктом політичної гри. Свобода соціальних комунікацій не може бути частиною політичної гри й підлягати ревізіям демократичних процедур, навіть якщо більшість може виступати за порушення демократичних норм. На допомогу в таких ситуаціях і приходять демократичні суспільства.

Складність розуміння демократичного суспільства пов'язана з розмитістю феномена демократії взагалі. Якщо демократія є уніфікованим, спільним тестом на здатність суспільства захистити свої свободи, то йдеться про демократію як спроможність реалізації волі меншості за згодою більшості.

Але демократична система цінностей набагато складніша, на рівні функціонування соціальних комунікацій ця система є максимальним компромісом контентів; у межах цього компромісу суспільство здатне примирити більшість і меншість, вовків і овець, яструбів і голубів. При цьому носії ліберального контенту в соціальних комунікаціях не можуть нормально функціонувати в недемократичному суспільстві. Ліберальна демократія не може нормально функціонувати без носіїв ліберального контенту в соціальних комунікаціях.

Демократичний характер носіїв контенту в соціальних комунікаціях – це стимул до широкого дискурсу, який обертається навколо певної теми, даючи змогу уникнути однобічності, що можна вважати функціонуванням носіїв контенту в межах громадянського суспільства. У позадемократичному контексті носії контенту в соціальних комунікаціях не прагнуть створити хоча б ілюзію розвитку, вони слідуєть доволі консервативним традиціям, задовольняючи ледачу більшість аудиторії.

3. Лібералізм може бути визначений як феномен індивідуалістичної ідеології соціально-політичних теорії і практики, які стосуються всієї палітри суспільних поглядів; цей феномен заснований на тій ідеї, що життя є постійною матрицею конфлікту між свободою й владою, а кожна людина повинна мати необмежену свободу розпоряджатися своєю особистістю або в контексті того, що запропонувала суспільству сама, або при використанні отриманого суспільного надбання, але таким чином, щоби не обмежувати свободу інших людей. У первісному сенсі лібералізм захищав принцип свободи волі. Сучасний лібералізм, на відміну від фундаментальних засад лібералізму класичного, часто називають безкомпромісною технологією невтручання.

Лібералізм часто в повсякденному розумінні – це хаос, безлад, відсутність принципу, крах етики та справедливості. Навіть гірше, це поєднання “анархо-капіталізму” – аудиторія уявляє апокаліптичний пейзаж розгулу злочинності й жирування багатих людей з сигарою в руці та з батогом, ця людина веде стадо рабів. Подібний образ – соціальний дарвінізм, який уособлює систему, де слабкі гинуть, а виживає тільки сильний. Гарант пригнічення людей – “право власності”, за допомогою якого експлуататори домінують над дискримінацією людей. “Приватизація” є в очах середнього “їдця хліба” злочином проти суспільства, крадіжкою національного багатства, передачею загального блага своїм колегам по партії, бізнесу тощо, – і все це у змові проти твоєї країни, і всі вони просто хочуть знищити “нашу” промисловість.

Лібералізм – це концепція метафізична, трансцендентна, за великим рахунком – не зовсім природна. У світі немає країни з абсолютно ліберальним режимом, можливою є тільки більш-менш ліберальна держава. Так само, як немає абсолютно безгрішної людини, є тільки більш-менш грішні люди. Але й грішні люди, і метафізичність лібералізму не повинні підривати чудову мету, яку ставить перед собою лібералізм.

4. Соціальна практика, вивчення якої ґрунтується на застосуванні ліберального вектора соціальних комунікацій, цікавиться соціальним порядком, який панує в цьому конкретному випадку, соціальною процедурою виникнення інформаційної ситуації. Можливості інтерпретацій призводять до спроможності моделювання соціальної поведінки людей, розуміння певних елементів мотивації тих чи інших вчинків або їхнього тлумачення тощо. Вільний інтерпретаційний чинник функціонування носіїв контенту в соціальних комунікаціях деідеологізувався та набув рис прикладного, аналітичного явища. Лібералізм у соціальних комунікаціях заявив про себе, насамперед, як головна альтернатива позитивістському функціоналізму – “соціальній атмосфері порядку” було протиставлено “соціальні умови конфлікту”. Саме завдяки розвиткові лібералізму було репродуковано бачення багатьох соціальних проблем – включно з тими, які знаходили своє відображення в контентних носіях соціальних комунікацій. В основу вільної інтерпретації будь-якого

соціального факту чи чинника більшість дослідників намагались закласти ліберальну базу: специфічне бачення реальності, яке відштовхується від моделі тотальних застережень та суперечностей – від особистісних стосунків до цілісних суспільних відносин. У контексті лібералізму соціальні науки запропонували нові тлумачення явищ суспільної практики, нові підходи до можливостей аналітичного опрацювання тих подій та фактів, які її супроводжували.

У ліберальній соціальній системі панує можливість процвітання свобод, необхідних для реалізації людської гідності, а практика щодо того, що лібералізм заснований на фундаментальному принципі свободи прийняття рішень, розширює можливості людини. Але лібералізм не оперує практикою “абсолютизації”, аудиторія різноманітна й керується принципами власних інтересів. Той факт, що суспільство ставиться з повагою виключно до своєї власності, не означає, що хтось не може наполягати на її недоторканності. Максимально прозорі соціальні принципи, які мають своє коріння в контекстах соціальної справедливості, є результатом функціонування в суспільстві ліберальних мас-медіа.

Можливості інтерпретацій призводять до спроможності моделювання соціальної поведінки людей, розуміння певних елементів мотивації тих чи інших вчинків або їхнього тлумачення. Мається на увазі те, що виокремлюється не лібералізація соціальних комунікацій, а інтерпретація носіями контенту в соціальних комунікаціях поведінки окремої особи, групи осіб, великих прошарків суспільства. Принципово лібералізація передбачає розгляд усієї соціальної системи як матрицю інтерпретації носіями контенту функціонування соціального організму у вигляді потенційної конфліктної системи.

5. Ліберальна теорія соціальних комунікацій у своїй доктрині є відчутно заземленою до певних категорій припущень, характерних для класичного лібералізму; а ось у своєму практичному аспекті вона визнає доволі конкретні соціальні функції, яким носії ліберального контенту в соціальних комунікаціях цілковито підзвітні. Сама концепція свободи інформації має у своїй основі ліберальну доктрину природного права. Зазначимо, що ранні класичні ліберали вважали: природні права ґрунтуються на універсальних і незмінних законах природи, вони були дані Богом, а тому є вродженими, невідчужуваними.

Право людини щось публікувати вони розглядали як одне з абсолютних природних прав. Ліберальна доктрина передбачає, що людина – це, насамперед, розумна істота, яка схильна не лише шукати істину, а й керуватися цією істиною. Використовуючи власний досвід, людина може знайти правду або принаймні віднайти користь від чиеїсь дії. Звісно ж, в аудиторному середовищі далеко не кожна людина чи група має хоча б такий тотожний життєвий досвід, який дає змогу бути впевненим у наявних відмінностях між дійсним і баченим, принаймні настільки впевненим, що це дає можливість виокремити ефект

“фіктивної дійсності”, який у довгостроковій перспективі дозволить носіям ліберального контенту в соціальних комунікаціях цілком мирно співіснувати з більш консервативною когортою носіїв у межах спільного аудиторного поля.

Свобода інформації дійсно впливає на зміцнення вільних рис характеру аудиторії, що споживає цю інформацію, але це створює для аудиторії певні обмеження. Вільна людина має безперечне право на власні відчуття, які вона переживає; якщо обмеженнями заборонити це, то сама неадекватність сприйняття реалій стане спустошливою. Соціальні комунікації залишаються найкращим інструментом для освіти аудиторії, творення раціонального, морального й соціального буття. Багаторічний досвід функціонування носіїв контенту в соціальних комунікаціях – особливо у ХХ ст. – засвідчив, що дуже тісно із соціальними функціями самих комунікацій пов’язані ті їхні чинники суспільного інформування, які обслуговують політичну систему суспільства.

6. Важливою умовою коректного застосування соціально-інформаційних традицій вивчення функціонування контентних чинників соціальних комунікацій варто вважати розуміння функції носіїв як взаємозв’язку всіх компонентів системи соціальних комунікацій. Ліберальна модель функціонування носіїв контенту в соціальних комунікаціях відображає ключові аудиторні характеристики соціальних комунікацій. При цьому узагальнено підходити до аудиторного навантаження цієї моделі неможливо. Домінування ринку; високий ступінь комерціалізації носіїв контенту в соціальних комунікаціях, що у вигляді певної нормативної моделі (разом з “нейтральним професіоналізмом”) посилює свій вплив на інші медіа системи; наростання традиції вимог обмеження держави у функціональному вимірі носіїв контенту в соціальних комунікаціях – при цьому посилення ролі держави в турботі про розвиток національних (часто асоціюється із державними та комунальними) носіїв контенту в соціальних комунікаціях на тлі сусідства зі значно потужнішими медіасистемами – у контексті контентного навантаження функціонування чинників соціальних комунікацій – усе це здійснюється у вигляді певної системи.

Необхідно враховувати при цьому, що функціональна спроможність контенту об’єктивується в чинниках соціальних комунікацій. Ця спроможність є завжди ідеологічною, а інтерпретаційні ситуації завжди обмежують ідеологічне застосування змісту. Саме тому функціональність контентних чинників соціальних комунікацій визначається всією системою категорій теорії і практики соціальних комунікацій, цілісним суспільно-політичним контекстом цієї системи. Особливо зазначено, що функціональність зумовлена відповідним розподілом інтересів. Соціально-комунікаційні особливості функціонально-структурної підсистеми контентних чинників соціальних комунікацій слід вважати не тільки втіленням необхідної послідовності та взаємозв’язку компонентів цих носіїв, але, головне, формуванням їх типових структур. Це й

знаходить своє відображення у практиці функціонування носіїв інформаційної культури з огляду на ідеології та течії.

7. Серед лібералів XVII ст., чий лібералізм набув форми аристократичного республіканізму, тобто такого, що був заснований на абстрактному сприйнятті реалій, превалювали ідеї абсолютного права та трансцендентності моральних законів. Джон Мільтон, Апостол ліберальної теорії свободи преси, твердить, що мотив свободи народжений на небесах, не на землі, і він завжди означає потребу забути, насамперед, духовне рабство як найбільш огидну з усіх тираній, яка є паралеллю до гріхопадіння. У XVIII ст. пошуки більших свобод на практиці втрачають свою сутність. Власне від тих часів суворість усіх відомих раніше історій законів про наклеп душить політичну чи теологічну критику. Саме початок XVIII ст. ознаменував зсув контролю за соціальними процесами від “корони” до “парламенту” та початок справжньої боротьби за свободу слова й преси, народження неформального конституціоналізму та збільшення соціального обсягу вимог й інформації щодо дотримання прав людини. Тоді ж з’являються документи щодо активної участі громадян у політиці. Таким чином, будь-який новий конфлікт обов’язково матиме хоча б якісь історичні наслідки для лібералізму та свобод.

Свобода полягає в пізнанні істини й життя відповідно до реалій. Центр факту та події є чинником їх індивідуального тлумачення. Свобода преси є універсальним феноменом, особистим правом кожного члена суспільства. Право вільно говорити, публікувати, бути вільним підкоряється тільки індивідуальному розуму та совісті й виявляється з мінімальними обмеженнями для вільного суспільства. Лібералізм є індивідуальним сприйняттям світу, індивідуальною потребою кожної окремої людини. Ліберальний рух – доктрина, яка збудована на законах раціоналізму й права. Класичний лібералізм завжди вважав суспільне просвітництво чи не найбільш ваговою функцією соціальних комунікацій. На перший погляд, людина може вивчити, крім невеликої частини світу, в якому вона живе, доволі багато для того, щоб знати й розуміти цей світ, розмістити в цьому світі елементи власного світогляду; а для цього людина повинна значною мірою залежати від соціальних комунікацій.

Ядро ліберальної теорії соціальних комунікацій полягає в здійсненні ідеї індивідуальної автономії. Тільки вільна людина може розвивати свої здібності повною мірою, і, якщо людина розвивається, суспільство загалом отримує вигоду. Хоча порушення індивідуальних свобод може надходити з багатьох джерел, але влада мала б розуміти, що лібералізм та вільний розум є брамою свободи людей і самого суспільства. Саме з ліберальної теорії розвиваються носії контенту в соціальних комунікаціях, лібералізм починає бити на сполох, коли особисті свободи людини починають порушуватись. Якщо свобода соціальних комунікацій не підтримується, марно буде зрозуміти тенденції в прагненнях народу, і тому народ буде піднятий проти посягань тиранії.

8. Основою формулювання ліберальної теорії соціальних комунікацій – преси, зокрема, стала філософія Джона Мільтона і Томаса Джефферсона. Ці філософські течії представляють лібералізм і в історичному контексті, який розвивався в три класичні, як на сьогоднішній погляд, етапи: епоха Відродження, роки Реформації, період Просвітництва. Фрагментація лібералізму в ХІХ ст. завдяки зростанню настроїв позитивізму привела до посилення відчутних романтичних настроїв; ліберальна теорія преси стає такою ж невід’ємною частиною ліберального світогляду, як традиції, раціоналізм та індивідуалізм.

Історично лібералізм був першим політичним рухом, який цілеспрямовано був націлений на зростання благополуччя всіх людей, а не окремих груп. Лібералізм відрізняється від соціалізму (а соціалізм так само закликає до боротьби за кращу долю свого народу) не метою, а засобами її досягнення. Соціальні комунікації є ключовим чинником концентрації найбільш важливих проблем поточного життя суспільства. Відкритість соціальних комунікацій – це не тільки ознака певного рівня суспільного розвитку, а й результат та умова демократичної поведінки всіх учасників системи суспільно-політичних відносин; тому деіндивідуалізація соціальних комунікацій є деіндивідуалізацією всього суспільно-політичного організму. Деіндивідуалізація соціальних комунікацій пов’язана і з тим, що комунікаційна основа суспільно-політичних рішень виступає як суперечність інтересів різних представників системи суспільно-політичних відносин.

Автономність соціальних комунікацій є своєрідним комунікаційним простором, у межах якого здійснюється реальна та інформаційна політика. А тому тут функціонують різноманітні структури, які реалізують різноманітні проекти – із соціально-комунікаційними включно. У цьому просторі має обіг величезна кількість носіїв контенту, які здійснюють емоційний та інтелектуальний вплив на аудиторію.

9. Більшість дослідників масовокомунікаційних процесів принципово вважають соціальні комунікації дещо упередженою сферою соціальної практики. Втім, не існує сумнівів, що “сироватка правди”, характерна для масовокомунікаційної практики, призводить до збільшення ліберальних поглядів на професію. Хоча більшість представників бізнесу, який пов’язаний із виробництвом носіїв контенту в соціальних комунікаціях, продовжує заперечувати проблему ліберального ухилу функціонування соціальних комунікацій, ціла низка людей, які створюють ці носії, зізнається, що більшість їх “братів по перу” все-таки наближається до тлумачення продукції з ліберального погляду.

Загалом так звані “масові носії контенту в соціальних комунікаціях” за своєю природою є ліберальними. Вони не роблять різниці між цивільними правами чоловіків та жінок, вони не заперечують різноманітних суспільних рухів, тенденції у розвитку суспільства. Сучасні ліберальні соціальні

комунікації складаються, значною мірою, з представників ліберальної еліти – доволі добре освічених людей, які, можливо, і не виступають відкрито за широкі права чоловіків та жінок, але не заперечують їх. Соціальні комунікації такого штибу володіють власним, внутрішнім лібералізмом.

Соціальні комунікації функціонують у світі суцільних змін, перебувають у полоні превалювання символів як спостерігач, що не обтяжує себе дослідженнями феноменального стану речей. Через носіїв ліберального контенту в суспільство привносяться цілком різноманітні ідеї та думки щодо реального втілення ліберального мислення. Практика функціонування носіїв ліберального контенту в соціальних комунікаціях сповідує той самий принцип, що його взяли на озброєння прихильники ліберальних ідей у соціальному та цивільному житті: без засудження йдеться про проблеми цивільного шлюбу й розлучення, відсутність зобов'язань у учасників сімейного життя, спрощення правил поведінки та моралі; на переконання консерваторів, ліберальні соціальні комунікації виступають засобом й інструментом розпусти та розпусного життя, спотвореного мислення, суспільного знущання, глузування над традиціями, нейтрального спостереження за паплюженням релігії.

У контексті дослідження функціонування носіїв ліберального контенту в українському сегменті соціальних комунікацій бачиться в тісному взаємозв'язку з розвитком та вдосконаленням національної культури, національних соціальних комунікацій, у намаганні піднести рівень соціальних комунікацій до сфер високодуховної культури в історичному розвитку не тільки українського суспільства, а й світового співтовариства. Протягом свого існування українські ліберальні соціальні комунікації були інтелектуальною категорією, суть якої зумовлена соціально-економічним та духовним станом суспільства на окремому історичному відрізку часу й у певній історично визначеній місцевості; ця категорія поєднує в собі тенденції централізації та децентралізації світогляду, політичного й духовного життя.

10. Друга половина XIX ст. була позначена таким знаменним фактом, як входження українського сегмента соціальних комунікацій у загальнослов'янський та світовий культурний процеси, а 1890–1910 рр. прийнято вважати утвердженням українського сегмента соціальних комунікацій як феномена світового рівня. Адже в цей період історії українські соціальні комунікації позначені великими досягненнями, які сприяли утвердженню національної свідомості українського народу. У кінці XIX ст. збільшився інтелектуальний потенціал суспільства. Для сьогоденних дослідників ліберальний контент в українському сегменті соціальних комунікацій XIX – початку XX ст. є одним із ключових понять соціальної пам'яті. Ці носії – цінні пам'ятки пізнання минулого життя й необхідний елемент сучасних соціальних комунікацій. Дискусії, як публічні, так і особисті, рецензії в тогочасних виданнях, листування видатних діячів дають підстави

вважати, що носії ліберального контенту в українському сегменті соціальних комунікацій зробили неоціненний внесок у взаємодію матеріальної та інформаційної практики тогочасної людської діяльності, у становлення особистості та її ролі у створенні інформаційної спадщини.

Для розвитку українського суспільства другої половини ХІХ – початку ХХ ст. характерні глибинні зміни в усіх сферах життя: в європейських країнах завершується промисловий переворот, спостерігається не лише кількісне зростання виробництва продукції та обсягів світової торгівлі, а і якісні зрушення в технології та структурі промисловості. У духовному житті панує думка про величезні можливості техніки, яка породжує звичку до постійних змін, уявлення про мінливість світу, динамізм навколишньої дійсності.

Носії контенту в українському сегменті соціальних комунікацій кінця ХІХ – початку ХХ ст. допомагають збагнути технологію створення принципу комунікативності, під яким розуміють таку нормативну умову, яка визначає певну реальність: соціальні комунікації як результат відображення контенту суспільної діяльності в громадській та індивідуальній свідомості, а згодом засобом мови, книги, літератури тощо в системі соціальних комунікацій не може ні виникнути, ні існувати поза діяльністю суспільства та незалежно від нього. На початку ХХ ст. основними компонентами українських ліберальних соціальних комунікацій були теоретичні знання (рівень засвоєння інтелігенцією, іншими прошарками народу основних ідей, напрацьованих попередниками, предметом вивчення яких були комунікаційні носії (українські ліберальні соціальні комунікації дали поштовх для розвитку та продовження соціально-комунікаційної активності загалом), люди, що формували українські ліберальні соціальні комунікації). Носії ліберального контенту становили основу ефективної комунікації в Україні.

Соціальні комунікації, закладені у функціональних характеристиках носіїв контенту, стали головною детермінантою соціальних змін. Стає можливим сформулювати функціональне визначення ліберального чинника українського сегмента соціальних комунікацій: це – система сукупних даних (інформації), які виступають водночас метою й детермінантами соціальних перетворень тією мірою, у якій контент максимально відповідає очікуванням суб'єкта соціальної дії й містить необхідний та достатній матеріал для реалізації його потреб.

11. Історія носіїв контенту в українському сегменті соціальних комунікацій ще раз доводить, що без держави, без політичної, матеріальної, правової підтримки цих носіїв нація починала занепадати або продовжувати свій розвиток через надзусилля. Саме це й було притаманно для розвитку української соціальної комунікації. Його головним здобутком можна вважати утвердження ліберальної соціальної комунікації, що створила ґрунт для становлення демократичної української державності.

Передумовою розвитку ліберального контенту в українському сегменті соціальних комунікацій стала соціальна потреба у вільному обігові інформації як основному інструментові соціальних комунікацій, дієвому чиннику суспільних і громадських перетворень. Функціональна цінність ліберального контенту в соціальних комунікаціях полягала переважно в її практичному значенні: вона без обмежень у просторі й часі могла задовольнити інформаційні потреби українського суспільства. Ліберальний контент у соціальних комунікаціях відображає динаміку соціальних відносин, з одного боку, зазнаючи їх вплив, а з іншого – впливаючи на них.

Носії ліберального контенту в українському сегменті соціальних комунікацій стали тією культурною цінністю, яка набула загальнолюдського характеру та увійшла до системи національної спадщини. Набувши національного забарвлення, втілюючись комунікаційними засобами в соціальні очікування аудиторії, носії контенту в українському сегменті соціальних комунікацій почали забезпечувати цілісність та самобутність української нації. Ті культурні вартості, традиції й звичаї, що трансформувались носіями ліберального контенту в українському сегменті соціальних комунікацій у період кінця XIX – початку XX ст., були спрямовані на такий механізм дії суспільства, який дав змогу не допустити переваг чужих елементів над національними, оскільки це неминуче поставило б під загрозу національне життя народу загалом.

Лібералізація соціально-комунікаційного простору – процес поступальний, що прогресує в часі. Адже від однієї епохи до іншої розширювалися завдання та функції змісту контенту, підвищувався їх інтелектуальний рівень, формувалися нові підходи та методи відображення реалій у соціальних комунікаціях. Для еволюції цього процесу характерна певна нерівномірність: періоди піднесення свободи мислення чергувалися з періодами спаду або ж інерції, що було зумовлено, з одного боку, впливом соціально-економічних та політичних факторів, а з іншого – нерівномірністю розвитку засобів інформування. Саме ліберальні соціальні комунікації були і залишаються вірним своєму функціональному призначенню символом – розповсюдженню прогресивних, позацензурних знань серед широкої аудиторії.

Історія України є свідоцтвом незламного духу народу, виявом його самовизначення та самоусвідомлення, постійного тяжіння до естетичного перетворення довкілля й надання світові гармонійного, олюдненого характеру. Протягом усього часу свого існування український народ, попри постійну загрозу знищення та асиміляції, розвивав культуру, яка поповнювалася й збагачувалася. Українці творили, базуючись на досвіді, успадкованому від предків, а також перейнятому від інших народів у просторі світового культурного процесу.

12. Українські ліберальні соціальні комунікації – соціокультурний феномен, що розвивається до сьогодні. Закріпивши один варіант змісту, цей

феномен не стільки намагається самою своєю сутністю розтлумачити певне традиційне явище “правильного минулого”, скільки, закріпивши його власним існуванням та символічним позначенням проблеми, полишити традиційну культуру споживання контенту за дужками способів консервації змісту традицій як основи неефективної комунікаційної дії. Це призводить до необхідності виникнення нових контентів, нових контекстів, нових повідомлень та груп повідомлень, які враховують необхідні зміни, що відбулися, але виключно виходячи з особистих інтенцій аудиторії.

Українці намагались забезпечувати естетичні та практичні потреби суспільства, маючи доволі високий хист. Українські ліберальні соціальні комунікації стають поліфункціональними, адже, крім практичних сенсів, які містилися в їхніх носіях, вони виконували в суспільстві й свою метафункцію, демонструючи рівень розвитку нації, естетичні та культурні уподобання українців. У цьому сенсі історія соціальних комунікацій є цілісною історією створення, поширення, використання тих чи інших носіїв контенту в соціальних комунікаціях, які є комплексом духовного та матеріального чинників контенту. В основі дослідження ролі носіїв контенту в українському сегменті соціальних комунікацій кінця ХІХ – початку ХХ ст. як чинника взаємодії матеріальної та інформаційної практики людської діяльності лежить українське суспільство, що виникло й існує на ґрунті загальнокорисної діяльності; отже, у цьому суспільстві є й соціальні комунікації. Соціальні комунікації завжди виступають як система матеріальних і духовних цінностей, а цінність – це те, що має сенс для людини, тому соціальні комунікації як конгломерат духовного та матеріального – це світ, наповнений сенсом людського буття.

Прилучений до етнічної інформаційно-історичної спільноти, індивід не виділяється над індивідуальною суспільно-единою цілісністю. Він є носієм ключових властивостей соціально-комунікаційного світу, до якого належить сам. Внутрішній світ людини розкриває міру “людяності свободи”. Постава індивіда в культурі додіяльна й досуб’єктивна у своєму розвитку, освоює дійсність, що перевищує рівень її можливостей, її суб’єктивності. Вона сприймає її як згорток символів і смислів, що несуть досвід існування цілого суспільства, перетворюючи на смисли власного існування, на спосіб власної дії.

Перспективи дослідження ліберального контенту в соціальних комунікаціях ґрунтуватимуться на тому, що соціально-комунікаційне тло існування людини – це надії ціннісно забарвлених стереотипів дії й мислення, які визначають стратегію життєдіяльності людини, виявляючись з тією чи іншою інтенсивністю в різні періоди її життя. Соціально-комунікаційний стереотип життя є своєрідним індивідуальним принципом співіснування людей, який забезпечує взаємопізнаваність і взаєморозуміння його носіїв, їх

символічну комунікацію. Зазначені функції інформаційної культури формують духовні межі автономії свобод. Порухення цих меж, вихід індивіда поза них пов'язані з послабленням комунікаційної специфіки, втіленої, насамперед, у поведінкових нормах. Послаблення цілком не означає відмови, нехтування культурними цінностями, оскільки останнє рівнозначне руйнації особистості. Для подолання цієї руйнації здаються очевидними два: ментальне функціонування соціальних комунікацій з обов'язковим пристосуванням до чужорідних комунікаційних норм та створення синтетичного комунікаційного світу на основі функціонування власних і чужих носіїв ліберального контенту в соціальних комунікаціях.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія

1. Мітчук О. А. Українська ліберальна інформаційна культура в системі соціальних комунікацій : монографія / О. А. Мітчук. – Рівне : О. Зень, 2014. – 320 с.

Статті в наукових фахових виданнях України

2. Мітчук О. А. Мовностилістичні особливості заголовків та ефективність / О. А. Мітчук // Діалог: медіа-студії : зб. наук. праць. – Одеса, 2009. – Вип. 9. – С. 194–199.

3. Мітчук О. А. Мовностилістичні засоби увиразнення заголовкового комплексу газети (на прикладі газети “Вільне слово”) / О. А. Мітчук // Теле- та радіожурналістика = TV and radio journalism : зб. наук. праць. – Львів, 2010. – Вип. 9. – С. 266–272.

4. Мітчук О. А. Суспільно-політичні чинники та їх вплив на творення медійного тексту / О. А. Мітчук // Діалог: медіа-студії : зб. наук. праць. – Одеса, 2011. – Вип. 12. – С. 117–123.

5. Мітчук О. А. Слововживання в прямиому мовленні тележурналістів (на прикладі Рівненщини) / О. А. Мітчук // Діалог: медіа-студії : зб. наук. праць. – Одеса, 2013. – Вип. 16. – С. 236–242.

6. Мітчук О. А. Структурні ресурси інформації як соціокультурного продукту / О. А. Мітчук // Вісник Львівського національного університету. Серія: Журналістика. – Львів, 2013. – Вип. 38. – С. 191–196.

7. Мітчук О. А. Інформаційний чинник діяльності української періодики кінця XIX – початку XX століття / О. А. Мітчук // Діалог: медіа-студії : зб. наук. праць / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечнікова. – Одеса, 2013. – Вип. 17. – С. 111–118.

8. Мітчук О. А. Еволюція фотографії в контексті української фотожурналістики / О. А. Мітчук // Наукові записки Інституту журналістики. – Київ, 2013. – Т. 53. – С. 291–292.

9. Мітчук О. А. Ток-шоу в українському ефірі як конфліктогенне середовище / О. А. Мітчук // Теле- та радіожурналістика = TV and radio journalism : зб. наук. праць. – Львів, 2013. – Вип. 12. – С. 340–345.

10. Мітчук О. А. Функціональні особливості рекламної медіаосвіти (на зразках зовнішньої реклами м. Рівного) / О. А. Мітчук // Інформаційне суспільство. – Київ, 2013. – Вип. 18. – С. 147–150.

11. Мітчук О. А. Базисні характеристики феномену національного журналістського контенту / О. А. Мітчук // Теле- та радіожурналістика = TV and radio journalism : зб. наук. праць / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2014. – Вип. 13. – С. 118–122.

12. Мітчук О. А. Вплив концепцій Томаса Джефферсона на розвиток української ліберальної журналістики / О. А. Мітчук // Наукові записки Інституту журналістики. – Київ, 2014. – Т. 56. – С. 199–203.

13. Мітчук О. А. Ліберальна журналістика в структурі гуманітарно-політичної парадигми / О. А. Мітчук // Діалог: медіа-студії : зб. наук. праць / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечнікова. – Одеса, 2014. – Вип. 18–19. – С. 401–406.

14. Мітчук О. А. Національна публіцистика як соціокультурна інформація: український досвід / О. А. Мітчук // Наукові записки Інституту журналістики. – Київ, 2014. – Т. 54. – С. 272–275.

15. Мітчук О. А. Функціонування ліберального контенту в соціальних комунікаціях / О. А. Мітчук // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. – 2014. – № 1–2 (36–37). – С. 119–122.

16. Мітчук О. А. Ліберальна інформаційна культура як складова медіапростору / О. А. Мітчук // Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки. – Запоріжжя, 2015. – № 1 (21). – С. 9–12.

17. Мітчук О. А. Носії ліберального контенту як чинник формування демократичності українського суспільства / О. А. Мітчук // Образ : науковий журнал. – Суми, 2015. – № 1 (16). – С. 77–83.

Статті в зарубіжних виданнях

18. Mitchuk O. The Culture Of Broadcasting As A Factor Of The Information Space / O. Mitchuk // Development of Scientific thought in the 21-st century : problems and perspectives. – Riga, Latvia, 2012. – P. 36–38.

19. Митчук О. А. Аутентичность в масс-медиа. Постановка проблемы / О. А. Митчук // Социально-гуманитарный вестник Юга России. – Краснодар, 2014. – № 3. – С. 3–8.

20. Mitchuk O. Forms and methods of illumination tourist themes in specialized publications of Ukraine / O. Mitchuk // European Applied Sciences. – German, 2014. – № 2. – P. 9–12.

21. Митчук О. А. Формы и методы освещения туристической тематики в специализированных изданиях Украины / О. А. Митчук // Вестник Московского университета. Серия 10. Журналистика. – Москва, 2014. – № 5. – С. 26–35.

22. Mitchuk O. Liberal Informational Culture in Structure of Humanitarian and Political Paradigm / O. Mitchuk // The USA Journal of Applied Sciences. – USA, 2015. – № 3. – P. 8–10.

Статті в інших наукових виданнях

23. Мітчук О. А. Теоретичні засади лексичних нововведень та особливості їхнього входження в мову засобів масової інформації / О. А. Мітчук // Українська журналістика : умови формування та перспективи розвитку : зб. наук. праць. – Черкаси, 2007. – С. 197–200.

24. Мітчук О. А. Лексична інтерференція у мові газет Рівненщини / О. А. Мітчук // Творчі та організаційні особливості функціонування сучасного медійного простору : зб. наук. праць / Нац. ун-т “Києво-Могилянська академія”, Галицький ін-т ім. В. Чорновола. – Тернопіль ; Львів, 2008. – Т. 2. – С. 56–60.

25. Мітчук О. А. Культура ефірного мовлення як чинник формування національного інформаційного простору / О. А. Мітчук // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ : зб. наук. праць. – Рівне, 2008. – С. 480–487.

Матеріали конференцій

26. Мітчук О. А. Суспільно-політичні чинники як індикатор формування експресії медійного тексту / О. А. Мітчук // Регіональні ЗМІ України: історія, стан, перспективи розвитку : матеріали I Міжнародної наукової конференції : у 3 т. – Луганськ, 2010. – Т. 1. – С. 96–102.

27. Мітчук О. А. Видавнича діяльність Товариства “Просвіта” як чинник активізації випуску українських науково-популярних видань / О. А. Мітчук // Мова. Суспільство. Журналистика : зб. матеріалів і тез XX (ювілейної) Міжнародної конференції з питань мовної політики в Україні, функціонування і розвитку української мови. – Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2014. – С. 69–75.

АНОТАЦІЯ

Мітчук О. А. Феномен ліберального контенту в соціальних комунікаціях. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій. – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2015.

Досліджено теоретико-методологічний простір ліберального контенту соціальних комунікацій. Проаналізовано основні чинники соціальних комунікацій, ліберальний контекст функціонування соціальних комунікацій, семантичні та інтерпретаційні чинники ліберальних соціальних комунікацій. Аналізу піддаються основні функції ліберального контенту, ліберальні традиції соціальних комунікацій, ліберальний контент як чинник просвітництва та запобігання деіндивідуалізації соціальних комунікацій. В історичному контексті розглянуто суспільний інтерес в структурі ліберального контенту, виміри ліберальних соціальних комунікацій в Україні, ліберальні соціальні комунікації як потреба українців і як чинник формування демократичності українського суспільства, подано ключові національно-ліберальні характеристики сучасних соціальних комунікацій в Україні.

Визначено основні перспективи дослідження ліберального контенту в соціальних комунікаціях, які ґрунтуватимуться на тому, що соціально-комунікаційне тло існування людини – це надії ціннісно забарвлених стереотипів дії й мислення, які визначають стратегію життєдіяльності людини.

Ключові слова: демократизм, інтерпретація, контент, лібералізм, мас-медіа, носії контенту, соціальні комунікації, суспільство.

АННОТАЦИЯ

Митчук О. А. Феномен либерального контента в социальных коммуникациях. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора наук по социальным коммуникациям по специальности 27.00.01 – теория и история социальных коммуникаций. – Классический приватный университет, Запорожье, 2015.

Исследовано теоретико-методологическое пространство либерального контента социальных коммуникаций. Проанализированы основные факторы социальных коммуникаций, либеральный контекст функционирования социальных коммуникаций, семантические и интерпретационные факторы либеральных социальных коммуникаций. Анализу подвергаются основные функции либерального контента, либеральные традиции социальных коммуникаций, либеральный контент как фактор просвещения и предотвращения деиндивидуализации социальных коммуникаций. В

историческом контексте рассматриваются общественный интерес в структуре либерального контента, измерения либеральных социальных коммуникаций в Украине, либеральные социальные коммуникации как потребность украинцев и как фактор формирования демократичности украинского общества, подаются ключевые национально-либеральные характеристики современных социальных коммуникаций в Украине. Определены основные перспективы исследования либерального контента в социальных коммуникациях, которые основаны на том, что социально-коммуникационное фон существования человека – это надежды ценностно окрашенных стереотипов действия и мышления, которые определяют стратегию жизнедеятельности человека.

Ключевые слова: демократизм, интерпретация, контент, либерализм, масс-медиа, носители контента, общество, социальные коммуникации.

SUMMARY

Mitchuk O. A. The phenomenon of liberal content in social communications. – Manuscript.

The dissertation for obtaining scientific degree of Doctor of Science from Social Communications in the specialty 27.00.01 – theory and history of social communications. – Classical Private University, Zaporizhzhya, 2015.

Investigated a theoretical-methodological space of the liberal content of social communications. Analyzed main factors of social communication, liberal context of functioning of social communications, semantic and interpretative factors of liberal social communications. For analysis exposed the basic functions of the liberal content, liberal tradition of social communications, liberal content as a factor of education and prevention of loss of individualization of social communications. In the historical context, considered the public interest in the structure of liberal content, dimensions of liberal social communications in Ukraine, liberal social communication as necessity of Ukrainians and as a factor of the formation of democratic Ukrainian society, serves key national-liberal characteristics of modern social communications in Ukraine.

In a result of research concluded that the core of the liberal theory of social communications is to implement the idea of individual autonomy. Only free person can develop their skills fully; and if a person develops, society receives benefits. Although the violation of individual freedoms can come from many sources, but the authorities would understand that liberalism and free mind is the gateway to the freedom of individuals and the society. It is from the liberal theory developing carriers of content in social communications; liberalism begins to sound the alarm when personal freedom of man begins violated. If freedoms of social communication are not supported, will vainly understand trends in the aspirations of the people, so nation will be raised against the encroachments of tyranny.

As for the Ukrainian liberal thought, she tried to synthesize existing phenomena and phenomena of human activity; to worry to death unfavorable socio-political conditions in which appeared Ukraine in the XIX century, when the main priority of political and national life was the struggle for survival and the preservation of the main determining factors of consciousness of the nation. Ukrainian liberal social communication are polyfunctional, because, in addition to practical sessions, which were contained in their bearer, they played in society and their objective function, demonstrating the level of development of the nation, aesthetic and cultural preferences of Ukrainians.

Been determined the main research prospects of the liberal content in social communications, which will be based on the fact that social and communication background of human existence is a hope of value and painted stereotypes of thinking and action that, define the strategy of human activity. Liberal content of social communication forms the spiritual limits of autonomy freedoms.

Key words: democratism, interpretation, content, liberalism, media, carriers of content, freedoms, social communication, society.